

POGREB NA RABU

Alojz Gradnik / Iz pesniške zbirke „Pojoča kri“

(Po resnični zgodbi)

Povelje ostro iz barake sto:
nosač, ki prišel danes je na vrsto
v baraki tri, naj pride po to krsto.
Mudi se. Že smrdi iz nje telo.

Prišel nosač je, star, a še krepak,
in si oprtal krsto je na rame.
Saj težka ni, v nji je le malo slame
in suh, pokrit le s kožo okostnjak.

»Hudič!« nosač zakolne. »Ko dihur
smrdiš, težak pa nisi, suh nemara
ko trlica si, ki ji tu ni para.
Saj nisi tukaj žrl gosi in pur,

ne hrustal jarcev, ne potic, ne krač.
Ta naša sluznata vodena juha
ti pač še ni napolnila trebuha,
ni ti napela ne pasu, ne hlač.

Preklemano smrdiš! Fuj, fuj in fejl!
Ti mrha, skoro se mi že dozdeva,
da si izpraznil šele v krsti čreva.
Ko crkal si, si se nažrl še prej.

Bog ve odkod si in kje dom je tvoj?
Si mar Dolenjec, Štajerc, kaj? Mogoče
še živa mati ti je, živ še oče
in ne vedó nič, kaj je zdaj s teboj.

Mogoče pa si kakšen bogatin,
ki je prejemal dan na dan pakete
in jih prodajal nam za cigarete.
Mogoče pa si le ušiv capin

in nimaš doma svojega nikjer
in ti nič mar ni, če le z gnilo slamo
pokritega te brcnemo zdaj v jamo
gnojničasto, kjer zdaj boš dal vsem mir.

Zdaj pa težak postajaš že, hudič!
Kdo pa naj mojo pot in trud ta plača?
Zastonj bom nosil kvečjemu berača.
Če pa si gizdalin bil, fičfirič,

če iz bogate hiše si doma,
ne bo vse kar tako šlo, brez računa;
ko drug bo čas, bo pela druga struna:
račun bo plačal slano tvoj papa.

Hudič, še v jami bodi mi preklet!
Bil pri menaži sem, pa ti sergente
priteče: „Z mano brž, ker naš tenente
te kliče!“ In kar tam sem pustil jed,

ki zdaj gotovo drug jo je požrl.
Če lačen bom, boš kriv le ti, mrcina,
ki zdaj ti moram biti za fakina.
O, bržčas te hudič bo v peklu cvrl.

Morda pa nisi dedec? Primojduš,
če si frfulja kakšna, si spletična
in kakšna taka tenka gospodična,
če žabica iz tistih si mlakuž,

ki so tem laškim dedcem noč in dan
prodajale se, če si le lovača,
ki se za eno noč in uro plača?
Kar pljunil bi ti v gobec tvoj usran!»

Na mestu so. Tu jama je in križ,
duhovnik tu je, tu so še zijala
iz bližnjih taborišč. Nosač moj, hvala!
Kaj zdaj klečiš, strmiš, drhtiš, vreščiš?

Odgrnil črni je pokrov vojak:
za deske škoda je, saj njih je treba
v namene še nekterega pogreba.
Nosačev sin bil v krsti je mrtvak.

P O D O B E

Pavel Karlin

SPOČETJE

Na čutnem cvetu gibko
drobna peza
v vonjav presladko zibko
se pogreza.

POLETNO POPOLDNE

Sonce goste popoldanske sence riše,
trudne, puste so gosposke hiše,
vdano skoz cvetočo kri kakteje
se na cesto bel obrazek smeje.

PISMO

Tih je njene sobe revni raj,
z dobrim mrakom so stvari zastrte,
kakor rok drhtečih dotikljaj
božajo njegove ljube črte.

DEČEK Z RIBO

Popoldne jadrnicam, račkam, ringarajem
s kamnitnim, praznim čudi se smehljajem,
zvečer, v svileno mesečino odet,
je nem za njuno pesem brez besed.

ČAŠA VINA

Stoji na mizi, polna sočnega sijaja,
za radost dana in za bolečino,
za žar krvi, za bistrih sanj blazino:
z okusom večnih gibanj nas obhaja.

TAM SO LEPI MOJI DNEVI

Cvetko Golar

Tam so lepi moji dnevi,
moja je mladost doma,
kjer se z rožami in klasjem
veter jutranji igra.

Z zarjo grem med mak in žito,
ki priklanja se do tal,
žarko plapola in sope,
ko podi ga vetra val.

Užigajo se rosne kaplje
in spreminjajo v zlato,
se utrinjajo in tiho
v različne kelihe teko.

Mak kot fantič čašo dviga
v rdeči suknjici vse dni,
smeje se v visokem žitu
in čebelico gosti.

A plavice kot device
modro iz razorov zro,
ni do suknjice jim rdeče,
v sinje gledajo nebo.

Zleti, zleti, prepelica,
bliže k meni pet pedi,
vzdigni se, škrjanček drobni,
iz pšenice in rži!

In razgrne se, zapoje
zemlja in nebeška stran,
in odmeva v mojem srcu
pesem žita in poljan.

ŠKRJANČEK POJE

Cvetko Galar

Poje, poje škrjanček
čez plan in dolino —
poje, poje škrjanček
čez polje, planino.

Kaj poje, kaj poje
nad žitom in rožami ptica?
Kaj njena, kaj njena
je sladka, vesela govorica?

Poje, poje o zreli pšenici,
poje, poje o rdeči ženjici —
kliče deklico, mlado in živo:
»Pridi, pridi s srpom na njivo!«

In pride devica, ženjica,
zrela kot zlata pšenica:
»Škrjanček, pomagaj mi žeti,
škrjanček, lepo je živeti!«

POLJSKA ROŽA

Cvetko Galar

Med pšenico in ječmenom
in med deteljo, ržjo
hodil sem v nedeljo zjutraj,
ko je plezal slak v nebo.

Kar zagledam mlado Majdo —
zdaj se skrila je za klas,
zdaj je zasijal iz žita
rdeči, žarki njen obraz.

Skozi mak in slak in klasje
planem, zgrudim se pred njo —
»Bodi moja, kot pšenica
ti zori, gori telo.

Čuj, škrjanček o ljubezni
pesem ljubici žgoli,
vozita v oblaku zlatem
čez nebeške se strani.

Cvete rdeči mak, kresnica,
a najlepše tvoj obraz,
bujna rž je in ponosna,
a še bolj tvoj mladi stas.*

Med pšenica in ječmenom,
kjer vse gnezdi in kali,
mlado Majdo sem objemal,
kjer plavica, mak žari.

J U T R N J I C A

na Srednjem vrhu

Ivo Peruzzi

Vsuj Misel pravečna
v moje Kraljestvo
sonca in rose! Kipeče krvi!
Kakor razsiplješ
v gaje, planine
cvetje, življenje, moči.
Glej, kak se smeje to mašno polje!
K nebu se vzpenja ljubeče.
V brazde zorane je stopil kmet.
Zemljica zrela trepeče.
Zdaj, zdaj, srcé se odpri!
Zlatih semen se napôji.
Da se boš balo, da boš zapelo,
da boš ljubilo, da boš živelo,
v težkem, brezsrčnem boji!

BALADA

Marij Skolan

Poslednji ženin, črni moj obup,
nalil nocoj mi je v kozarec strup,
ob njem sedim, pogreznjena v spomin
preteklih svojih sreč in bolečin.

O mati, mati, vem, da nič ne veš,
da zvedeti resnice sploh ne smeš,
kaj vse je doživela tvoja hči
v teh letih, kar bilò je k tebi ni!

Le to še veš, kako vsa polna nad
odšla po svetu tisto je pomlad,
ko jo prevzel je vso teman nemir,
ki vzbujal ji do doma je prezir.

Vendär nemir, o mati, ni razum:
kor zaplodi, le blazni je pogum
zlovešče slè, ki žene nas ko bič
v usodno igro — vse ali pa nič.

To igro sem igrala mnogo let,
zapravljajoč mladosti svoje cvet,
in jo zgubila, ž njo vrnitve pot
v življenje vere, v večni svet dobrot.

Ta, ki nocoj samotna tu sedí,
ni več nekdanja dobra tvoja hči,
in vem, dà se zgrozila bi nad njo,
če k tebi zdaj prišla bi po slovo.

Vse, kar si me učila v mladih dneh
sovrážiti kot zmoto, zlo in greh,
sem zagrešila — o, ne le enkrát! —
pahníla se v najglobljih zlá prepad.

Poznala nisem vere ne vesti,
igrala sem z življenji se ljudi,
in dete moje — fantek modrook —
umrlo je od lastnih mojih rok.

Zdaj votla groza, strašni okostnjak,
reži se vame v pozne ure mrak,
in ženin zadnji, črni moj obup,
nalil mi v čašo je morilni strup.

Glej, dvigam jo nad mize beli prt,
in hip le še, pa pome pride smrt,
in tvoje hčere, mati, več ne bo...
O da je sploh nikdar ne bi bilò!

NEZVESTA ŽENA

Marij Skalon

Pred Vsemogočnim sem ti obljubila
zvestobo večno in ljubezen vdano,
vendär oboje — o! — sem prelomila
za plehko slast in čustvenost zlagano,
ki mi ponudil jo je tat kreposti
v trenutku nepremišljene slabosti.

Zakaj? Ne vem in se vprašujem sama,
pa so zaman vsa moja modrovanja.
Samó to vem, da je srce ko slama,
vendär skrivnostno kakor noč brezdanja:
če pade vanj žar žgočega plamena,
vsega prevzame divja sla ognjena.

Tako i moje je srce prevzela,
da slepa vsa in gluha za dolžnosti
sem drugemu na prsi se prižela,
in žejna prepovedane sladkosti
ljubezen in zvestobo poteptala,
ki s sveto sem prisego ti jo dala.

Šele pozneje, ko je ugasnil plamen
željà grehotnih, kes sem občutila,
ki zdaj teži mi dušo kakor kamen,
da vsa sem zlomljena se ušibila,
in bolj ko ti občutim sama v sebi,
da povrniti se ne morem k tebi.

A rada, rada greh bi svoj izmila
v pokori kakor Mirjam izgubljena,
ki v Kristusu je milost zadobila.
Saj šibka je in revna vsaka žena,
da pade tudi nehote v zablodo
in sama svojo zagreši usodo.

P R E K L E L S E M T E

Filippo de Pisis — Prevedel A. G.

Te nisem preklel neki dan, o življenje?
Odpusti bogokletniku,
glej, na kolena padam pred tabo,
o bogato, o neizčrpno, o radostljivo, o sveto.
Bleščeča nebesa zelena drevesa
cvetlice in pisani plodi
ribe in ptice
čudežna bitja od mesa in krvi,
»harmonija, ki je postala meso in strast,«
o moja slast.
Globoka in sladka kipi
v toplem pokojnem večeru
v žilah in srcu kri,
lahak je moj dih
in krila imam na nogah
divna krila mi bodo vzrasla na ramenih
in blažen zletim v svoj raj.
Gibati se, teči,
jesti dobre stvari,
piti izbrana vina
in ljubiti
(kakšna obzorja in kakšna prostranstva!)
ljubiti in tudi malo jokati,
noge, roke, stopala, dlani,
usta, oči, utrip.
O življenje, glej, blagoslavljam te in se
ti zahvaljujem.

BLAGOSLOVITEV

Filippo de Pisis — Prevedel A. G.

Nemara je samo rušljiva ječa,
ki te zaklepa, o mati
in te meni prikriva.
»Povej mi, kaj je z mrtvimi?«
— To, kar z živimi. —
»Kaj je z daljnimi dušami?«
— To, kar s tistimi, ki so nam blizu
ali skoro...
Ne moreš vsaj za hip priti ven
in izprožiti svojo roko, da se dotakneš
rahlo mojega čela in me blagosloviš?
Potrebujem te v teh dneh
bolj kakor kdaj prej.
Zdelo se mi je v lahkem snu,
da sem trkal na neka vrata.
Iskal sem te v vonju zemlje
po dežju
zunaj na kmetih
(se spominjaš najinih tihih večerov?)
Iskal sem te v rahlem zvoku
zvonov
med rastikami gardenije
onemogle od premnogih cvetov,
iskal sem te v blodečem oblaku.
Prelomi prepoved,
poišči si izhod,
skušal ti bom pomagati,
biti dober
in tebe vreden.
Spominjam se tvojih modrih nasvetov.
Glej na kolenih
pričakujem sladkega čudeža,
ne odvzemi mi vsega upanja, o blagoslovljena.
Ali te solze
so že tvoja ljuba daritev.

V prejšnji „Umetnosti“ se je napravila neljuba pomota pri pesmi Iva Peruzzija — naslov pesmi je pravilen Kresna (ne Krasna). Prav tako se glasi pravilen verz istega pesnika v „Umetnosti“ I. VII., št. 4—6 v sonetu: Zlmski preludij starca (osma vrstica): nekdo, ki svečo v moj spomin ne upihne!